

VIS-Viser vei

Denne presentasjonen:

- ▶ VIS-prosjektet
- ▶ Begreper og tidligere forskning
- ▶ Innvandrerbefolkningen – hvem er de? Hvilke utfordringer?
- ▶ Det transformative perspektivet
- ▶ Problemstilling, intervjuer og analyse
- ▶ Kategorier - presentasjon

VIS-prosjektet = lokal praksis i sentrum

- ▶ sette lokal praksis i sentrum.
- ▶ et veiledningsverktøy med vekt på erfaringsdeling, refleksjon og sosial samhandling.

Prosjektets visjon er å bidra til bedre reell integrasjon bl.a gjennom å **endre undervisnings-/veiledningsmetodene** i de obligatoriske samfunnskunnskapstimene i Introduksjonsprogrammet og utnytte disse timene på en annen og bedre måte.

VIS SOM LÆRINGSARENA

- ▶ En læringsarena hvor man får anledning til å reflektere over egne bevisste og ubevisste holdninger og verdier, internaliserte koder og usagte forventninger – det er det VIS handler mest om.

Integreringsbegrepet:

- ▶ I sosiologisk teori beskrives **integrering** både som en **prosess og som en samfunnsmessig tilstand**. En tilstand av integrering er en tilstand hvor alle deltakerne i et sosialt system inngår i en sluttet helhet. Integrering som prosess beskriver hvordan deltakerne blir gjort eller gjør seg selv til deler av denne helheten (Østerberg, 1977, s.2223).
- ▶ Park og Burgess (1921, s. 735) definerte integreringsprosessen som å være en form for **fusjon**, hvor personer og grupper tilegner seg minner, følelser og holdninger fra andre personer og grupper. Gjennom delte opplevelser, erfaringer og historie blir de innlemmet med hverandre i et felles kulturelt fellesskap.

Deltagelse på arbeidsmarkedet ER VIKTIG FOR INNVANDRERE OG FLYKTNINGER

- ▶ Styrker sosial samhandling og sosial tilhørighet
 - ▶ Bedre kjent med norsk kultur og verdier
 - ▶ Bedrer språkferdighetene
 - ▶ Motvirker utviklingen av parallelle samfunn
 - ▶ Arbeid betegnes dessuten som viktig for selvfølelsen
 - ▶ Er avgjørende for å kunne bli økonomisk selvhjulpen
- ▶ (St.meld. nr. 30 (2015–2016), 2016, s. 9

Forskning viser: Lokal praksis er avgjørende for integrering

- ▶ Lokal praksis er avgjørende for god integrering
- ▶ Flyktinger bosettes i kommuner over hele landet og små kommuners hovedutfordring er at de kan ha problemer med å lage gode kvalifiseringsopplegg som er tilpasset en uensartet gruppe.
- ▶ Det er store variasjoner mellom kommuner i både innhold i introduksjonsprogrammet og måten det er organisert på.
- ▶ En rekke utrednings- og forskningsprosjekter løfter fram viktigheten av at det er godt samarbeid og god samordning mellom Nav, kommunal flyktingetjeneste og voksenopplæringen i kommunen.

Noen tall:

- ▶ Det bor innvandrere i alle landets kommuner
- ▶ de utgjør i dag omlag 17 prosent av befolkningen (SSB 2018b).
- ▶ I alt 65 kommuner har en andel personer med innvandrerbakgrunn på 15 prosent eller høyere.
- ▶ I Oslo og Drammen er på topp med henholdsvis 32 og 28 prosent (Schou og Lynnebakke 2017).

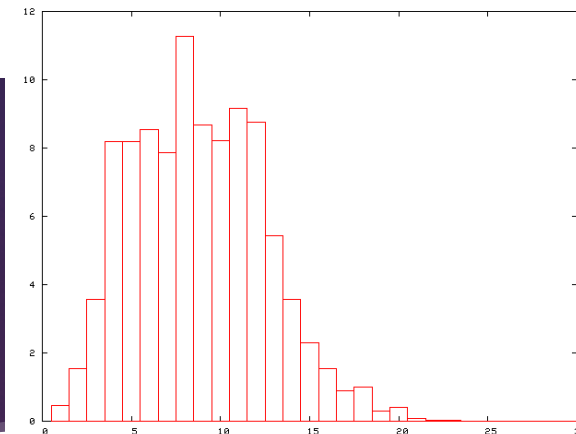

Innvandrerbefolkningen:

- ▶ **Innvandringsårsak** har betydning for livet i Norge. De som kommer i forbindelse med arbeid, er mer økonomisk selvhjulpne. De som kommer som flyktninger eller gjennom familieinnvandring, har ofte en lengre vei å gå for å komme i arbeid og for å bli økonomisk selvhjulpne.
- ▶ I perioden 2005 til 2011 sto innvandrere for **56 prosent** av sysselsettingsveksten i Norge. Det skyldes særlig arbeidsinnvandring fra de nye EU-landene i Sentral- og Øst-Europa.
- ▶ Flertallet av innvandrerne i Norge er i arbeid, de snakker norsk og deltar på ulike samfunnsarenaer. Men det er samtidig **store forskjeller mellom ulike innvandrergupper** når det gjelder arbeidsdeltakelse. Samlet sett har imidlertid innvandrere lavere sysselsetting enn befolkningen for øvrig. Kvinner fra enkelte land har særlig lav sysselsetting.

Levekårsutfordringer:

- ▶ Innvandrere er som gruppe mer utsatt for levekårsutfordringer enn den norske majoritetsbefolkningen
- ▶ En relativt stor andel personer i enkelte innvandrergupper har ingen eller lite utdanning. Innvandreres helseutfordringer må i hovedsak ses i lys av dette
- ▶ Innvandrere med lang utdanning og høy inntekt har bedre helse enn innvandrere uten disse fortrinnene.
- ▶ Flyktninger og asylsøkere kan ha særlige helse- og levekårsutfordringer og personer uten lovlig opphold (papirløse) er spesielt sårbare som følge av levekår og livssituasjon og begrensede rettigheter til helsehjelp.
- ▶ Helseforskjellene mellom innvandrere og den generelle befolkningen blir mindre når man tar hensyn til sosial bakgrunn (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet 2012).

This Photo by Unknown Author is licensed under CC BY-SA

BOLIG:

- ▶ Innvandrere eier sjeldnere boligen de bor i og flere innvandrere bor trangt.
- ▶ Barn med innvandrerbakgrunn utgjør over halvparten av alle barn i lavinntektsgruppen.
- ▶ Andelen barn med innvandrerbakgrunn som går i barnehage er noe lavere enn for øvrige barn, men forskjellene har blitt redusert de siste årene, som et resultat av særskilte innsatser på området.

(VRÅLSTAD OG WIGGEN, 2017).

Tilfredse med livet i Norge:

- ▶ Like mange innvandrere som personer i befolkningen for øvrig rapporterer at de er tilfredse med livet (Koots-Ausmees 2016).
- ▶ Likevel er det en høyere andel innvandrere, særlig fra land utenfor Europa, som rapporterer om psykiske helseplager

(Vrålstad og Wiggen 2017; Dalgard og Thapa 2007; Dalgard m.fl. 2006).

Transformativt perspektiv på læring

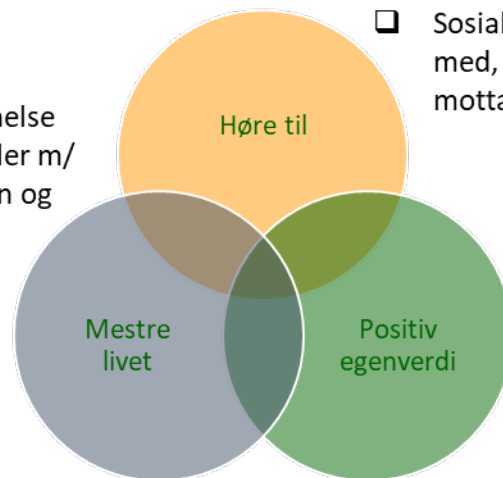
- ▶ Innenfor transformativ definisjon av læringsbegrepet ligger en erkjennelse av at læring kan være noe annet eller noe mer enn tilegnelse av ren kunnskap eller ferdigheter.
- ▶ Kjerneelementene i den transformativ læringsprosessen er kritiske refleksjon over individuelle opplevelser og erfaringer.
- ▶ Kjerneelementene i transformativ læring er dermed individuelle erfaringer, kritisk refleksjon og dialog med seg selv og andre.
- ▶ I VIS-sammenheng vil transformativ læring handle om å bevisstgjøre egne meningsstrukturer og meningskjemaer og kritisk reflektere over møte med andre meningsstrukturer og meningskjemaer gjennom kommunikasjon, refleksjon og den herredømmefrie samtale, slik Habermas (Habermas 1996 [1981]) vektla.

Mester livet, høre til og opplevelsen av å ha en positiv egenverdi

- ▶ I denne studien vil det transformative elementet ved læring ses i forhold til formålene med VIS som retter seg mot livsmestring, livskvalitet, tilhørighet og en positiv egenverdi.

Mestre livet

- Lære norsk
- Jobb/videre utdanning
- Takle kulturforskjeller m/ likestilling, barnesyn og likeverd

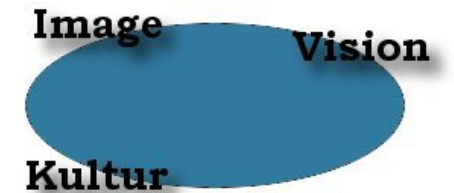
Høre til

- Delta i lokalsamfunnet
- Sosialt fellesskap der man regnes med, har en positiv rolle og mottar & får gitt sosial støtte

Positiv egenverdi

- Tro på seg selv
- Tiltro til egenverdi og mestringsstrategier
- Er motivert - positiv

Identitet

- ▶ VIS sin anvendelse av identitetsbegrepet kan ses i lys av en forståelse av identitet som to-delt, en personlig og en sosial identitet.
- ▶ Den personlige identitet kan beskrives som ens biografi (Goffman 1975:76).
- ▶ Den sosiale identitet er den en forvalter i møte med verden, og den er gjenstand for forhandling og tilpassing alt etter hvilken situasjon en befinner seg i (Goffman 1975:14).
- ▶ I tillegg til den sosiale identitet og personlige identitet mener Goffman at det er en egen jeg-identitet som er personens egen refleksive opplevelse av sin identitet, en slags sammenslåing av den sosiale- og den personlige identitet (Goffman 1975:136).
- ▶ Denne forståelsen kan plasseres i en tradisjon som hevder at vi har en indre forståelse av identitet og hvem vi er. En forståelse av oss selv er dannet i lys av og i samspill med den tid og kultur vi lever i, en refleksiv biografi av hvem vi er og vår historie.

I følge Hylland Eriksen (2001), har innvandrere/flytninger tre alternative former for identitetsskapelse;

- ▶ En ren identitet,
- ▶ En bindestreksidentitet
- ▶ Kreolisert identitet.

Integrert plural identitet

- ▶ I sin studie av norsk-pakistanske muslimer lanserer Sissel Østberg (2003) begrepet "integrert plural identitet". Hun oppfatter begrepet som beslektet med, men ikke helt det samme som, innholdet i begrepene om henholdsvis hybride identiteter, kreoliserte identiteter og bindestreksidentiteter.

Problemstillingen for intervjuundersøkelsen var:

- ▶ *Hvordan benyttes VIS-verktøyet i de aktuelle kommunene og hvilken nytteverdi opplever de sentrale aktørene med dette verktøyet?*

Metode

- ▶ Kommunene er: Fæder, Gran og Lunner,, Vinje og Øvre Eiker, og kontrollkommunene Ullensaker, Bykle og Modum
- ▶ Intervjuene ble gjennomført som gruppeintervju med VIS-veiledere, lærere på introduksjonsprogrammet, tiltakskonsulenter, integreringskoordinator, miljøarbeider på integreringsavdelingen, rådmann, avdelingsleder NAV, Programrådgiver intro, rektor på vo.
- ▶ Spørsmål: hvilke typer av positive og negative effekter kan spores så langt i utprøvingen av VIS-verktøyet?
- ▶ Hvilke deler i VIS er avgjørende for de positive (og eventuelt negative) effektene som kan observeres?
- ▶ Hvilke betingelser må være til stedet for at gode grep kan overføres til integrasjonsarbeidet i andre kommuner?

Ulik grad av erfaring med VIS

- ▶ VIS-veilederne har i ulik grad erfart hvordan det er å veilede innvandrere og flyktninger med bruk av VIS-verktøyet.
- ▶ *«Vi har ikke så mye erfaringer. Vi har hatt noen samtaler. Vi er litt i oppstarten. Vi vet ikke helt hvordan vi skal bruke det. Vi er ikke heit inne i hva metoden egentlig er – består i. Så jeg har verktøyet litt i bakhodet og prøver å bruke det litt aktivt på den måten. Men jeg føler meg litt fersk i arbeidet og med verktøyet, så jeg trenger litt mer erfaringer.»*

Kategorier

- ▶ Se hele mennesket
- ▶ Personlig kontakt og tillit
- ▶ Grunnlag for ulike valg
- ▶ Systematikk, samarbeid og forutsigbarhet
- ▶ Utfordringer
- ▶ Hva er god integrering?

- ▶ Suksesskriterier med VIS.

Hele mennesket

- ▶ Innebærer å se ulike deler av livet i sammenheng – Helse, sosial kontakt og deltagelse, trivsel, skole, jobb, fritidsaktiviteter, bolig og muligheter for valg og utvikling.
- ▶ Krever godt samarbeid mellom ulike aktører – innebærer at man snakker sammen – at personen ikke kartlegges mange ganger og må fortelle samme historie overalt.
- ▶ Individtilpasset tiltakspakke som inkludere flere aktører

Hele mennesket

- ▶ «Pakke med masse tiltak – vi har ansvar for hele pakka og inni der så finner vi voksenopplæringen, språkpraksis. Voksenopplæringen har ansvar for norskopplæring. Arbeidstrening, jobbsmak, ordinær jobb og diverse kurs livsmestring, foreldreveiledning. Ordinær vgs. Alt er små tiltak innenfor samme pakke. Det skal jo være individuelt tilpasset. Vi følger individuell plan. Vi tilpasser til deres ønsker.»
- ▶ «Det er et verktøy til å se hele menneske - for du må se hele menneske for å - vi har jo gjort det hele tiden, men det er mye mer systematisk på en måte» (Færder)
- ▶ «Det å gå mere i bakgrunnen til folk - både i forhold til interesser og verdier gjør jo at de føler at de blir respektert og da skaper det tillit- Det er såå viktig å vise at du ser hele dem» (Færder)

Personlig kontakt og tillit (frivillige og rollemodeller) åpenhet/refleksjon

- ▶ Få «basic ting» på plass
- ▶ Respekt
- ▶ Kjenne menneskene rundt seg
- ▶ Rom for gjensidig forståelse/møteplasser for diskusjon og dialog
- ▶ Noen har mer «generell mistillit» enn andre – disse tid

Personlig kontakt og tillit (frivillige og rollemodeller) åpenhet/refleksjon

- ▶ «Her er det trygt og alle kjenner alle» (Vinje)
- ▶ «Egen innsats er nøkkel pluss innsats fra oss. Det man legger ned innsats på , kommer belønningen. Personlig engasjement er viktig - personlig egenskaper. Relasjonen» (Gran/Lunner)
- ▶ «Lettere å få relasjon uten tolk. Øyekontakt og begreper går jo gjennom tolk, så mye bedre uten tolk.» (Gran/Lunner)
- ▶ «Det skapes mer rom for gjensidig forståelse. Det skapes rom for å diskutere og snakke om vanskelige ting. Man kommer kanskje et steg videre mot en løsning. Jeg blir også mer tålmodig. Ikke å rådgi, men veilede og finner løsninger sammen – mer prosessorientert.» (Vinje)

Tillit

- ▶ «Det vi samarbeider med DNT med turer. Mange vil ikke være med. Da gir jeg god informasjon, passe mengde. Basic ting som må være på plass, bolig, barnehage, og praktiske ting som gjør at man får ro og forståelse. Så har vi hatt veldig mye fokus på fritidsaktiviteter for voksne og barna. Jeg tenker det at å bygge relasjon med de jeg tar imot. At vi har tillit til hverandre, at de kan spørre om ting og det gjør at jeg får med dem på alt mulig rart.. selv om de er negative i utgangspunktet. De blir jo veldig glad etterpå – og da blir det smitteeffekt når de får gode opplevelser, så vil andre være med også.» (Øvre Eiker)
- ▶ «Tilgjengelighet er alfa og omega for at man skal få en relasjon – bli kjent. Initiativ er størst hos de som har arbeidserfaring og skole. For de andre tror de ikke duger til noe eller at de er komfortable med ikke å gjøre så mye. Eller de opplever at de har nok som de er.»(kontrollkommune)
- ▶ «Det er viktig å gi riktig info, skape tillit og trygghet. Vi må si at barnevernet ikke kommer å hente barna, for det har de hørt. Så vi må forsikre dem om at de ikke kommer å henter dem.» (Vinje)

Bedre grunnlag for å ta egne valg

- ▶ Vise mulighetene og motivere
- ▶ Ta utgangspunkt i mål og ønsker –fasilitere ut fra det
- ▶ Rollemodeller som veivisere for egne valg og betydningen disse valgene vil ha.

Bedre grunnlag for å ta egne valg

- ▶ «Ja, vi har rollemodeller. Likemannsmesse – hvor vi henter inn innvandrere som er godt integrert. Ikke male rosenrødt, de må fortelle om sine erfaringer. Det er viktig. Om 5-10 år kommer de kanskje og takker oss, fordi de skjønner veier og hvordan ting blir som de blir.» (Gran/Lunner)
- ▶ «Når det kommer en ny familie, så starter det fra dag 1. 7 stk fra Kongo i går. Vi henter dem og kjører dem til boligen som vi har gjort i stand, så da følger vi dem daglig i 3 uker og hjelper dem med å bo. Lære dem alt å bruke do. Vi samarbeider med barnehage, skole, frivillighet og planlegger hvordan vi går frem. Så jeg holder i trådene osv.» (Vinje)
- ▶ «Alt fra å henger opp gardiner til å legge på sengene. De kommer jo med bare klær. Eller vi har jo samlet klær også, vinterklær osv. så de har varme klær når de kommer til denne litt kalde kommunen. Jeg har kontinuerlig dialog med bygda de bor i. er det noen som kan låne dem en fotball, kan de begynne med idrett osv.» (Vinje)

Systematikk, samarbeid og forutsigbarhet

- ▶ «Fisken» er viktig – ta tak i en og en ting gjennom fisken
 - ▶ Ta en ting om gangen
 - ▶ Skape struktur med utgangspunkt i mål og ønsker
 - ▶ Verktøykasse å plukke fra
-
- ▶ PS! Kontrollkommunene sier ingenting om dette?

Systematikk, samarbeid og forutsigbarhet

- ▶ «Heftet er blitt fint. Jeg bruker det. Samtalen med deltagere har vi hatt, der vi er i startfasen. Planlegging og bli kjent faste (midt på fisken). Det er litt uklart når vi skal til neste nivå altså gjennomføre. Ta tak i en og en ting gjennom fisken – tilbake til neste utfordring og gjennom fisken. EN ting gjennom fisken om gangen. Jeg tror jeg er i den fasen. Jeg tror jeg skjønner hvordan jeg skal bruke den.» (Gran/Lunner)
- ▶ «Vi må si; I dag skal vi fokuserer på dette temaet, og så tar vi det andre neste gang. Viktig å fokusere på en ting om gangen. Det beror på hvem det er Kanskje starte samtalen med at I dag skal vi snakke om det: strukturere samtalen.» (Vinje)
- ▶ Struktur med utgangspunkt i mål og ønsker. Tanken bak Vis. Hvor jeg prøver å komme videre, eller løse noe (Vinje)
- ▶ **Kontrollkommunene sier lite om systematikk og aktivt samarbeid!**

Utfordringer

- ▶ Kulturforskjellene –noen ganger så kjører vi oss fast.
- ▶ Vanskelig å engasjere dem
- ▶ Pengene stopper oss
- ▶ Å skaffe bolig er vanskelig
- ▶ Vanskelige samtaler –uten å ha tid til debrief etterpå

Utfordringer

- ▶ «Kulturforskjellene er de største utfordringer. Blir så mange misforståelser.» (Vinje)
- ▶ «Det er veldig vanskelig å engasjere foreldre i barnas aktiviteter. De møter ikke opp heller når det er noe vi arrangerer heller, det går jo ut over barna. Å engasjere seg i barna er jo en måte å engasjere seg i samfunnet også, bli kjent med andre foreldre og barn også. Det er jo gjennom barna man får venner og bekjentskaper, så det er en viktig innfallspport. Men det gjelder å møte folk der de er - Arenaer er viktig. [...] For innvandrere er det ikke noe som heter fritid – å være med på aktiviteter finnes ikke i deres hjemland. Da er det ikke lett å få dem inn. Kjøre til aktiviteter det er ingen som gjør. Det tar tid for å lære dette.» (Gran/Lunner)
- ▶ «Det er en del tema det er vanskeligere å finne løsning på. Utfordringer i privatlivet. Utfordrende å skille mellom det å være rådgiver/veiviser og det å være byråkrat. Noen kan ha store ønsker og drømmer, så vil vi jo støtte dem.. men så tenker du at dette kan bli vanskelig i praksis osv. Å støtte eller råde? Det kan være vanskelig. Deltagere skal jo ta ansvar for livet sitt, og vi skal jo sammen med deltageren reflektere slik at deltageren finner svar selv. Å reflektere sammen er viktig.» (Gran/Lunner)
- ▶ «Vi har mange tanker, men så er det pengene som stopper oss.» (Færder)
- ▶ «Opplever mye frustrasjon i forhold til systemforståelse. Forståelse for at ting tar tid, ting er vanskelig pendling til og fra tjenester. Noen stjeler mye fokus i forhold til enger og økonomi.» (Modum)

Hva er god integrering?

- ▶ Fleksibilitet/individretting
- ▶ Tett, individrettet oppfølging
- ▶ Godt samarbeid mellom aktører og se hele mennesket
- ▶ Sosial deltagelse og engasjement i samfunnet
- ▶ Arbeid og deltagelse

Hva er god integrering?

- ▶ «Vi ønsker å få bra integrering - da må vi være fleksibel, vi kan ikke ha regler bare, vi må være rolig og fleksibel. Flyktning stritter mot masse regler, det er ikke bra... prøve mange ganger å finne løsninger. Dette er vanskeligere i byene.» (Vinje)
- ▶ «Forskjellige faktorer. For å være en del av samfunnet, komme i arbeid, dugnadsarbeid, foreldremøter, forskjellige aktiviteter – Deltagelse er viktig.» (Gran/Lunner)
- ▶ «Forstå og lytte og det å gi en til en oppfølging. Vi har mulighet og kapasitet til å følge opp en til en. Samtidig viktig å gi rom til enkeltpersoner til å vise sine ressurser og dermed også stille krav. Ved å prøve å finne ut hva de er god på og hvordan tilrettelegge for det, at man samarbeider med å finne løsninger slik at de kan jobbe med det slik at de kan jobbe med det de er god på. Vi har godt samarbeid med bedrifter og næringsliv slik at vi sammen med dem kan finne løsninger og muligheter til å gjøre noe det de synes de er god på.»(Vinje)

Suksesskriterier med VIS:

- ▶ Personlig og nær kontakt: skaper tillit/tilknytning og forankringspunkt.
- ▶ Systematikk: skaper systematikk og rekkefølge i arbeidet: gir trygghet og forutsigbarhet til veileder og veisøker.
- ▶ Muligheten til å bruke verktøyet fleksibelt –etter behov.
- ▶ ser hele mennesket – ikke bare fokus på jobb og utdanning, men også det å bety noe, mestre livet, livskvalitet, høre til.
- ▶ gjøre egne valg og initiativ basert på samtaler m/veileder og refleksjon sammen og alene.

Det avgjørende er:

- ▶ Engasjerte initiativtakere
- ▶ samarbeid mellom etater
- ▶ frivillige som initierer
- ▶ tillit og tid
- ▶ Å delta (skaper nettverk og vennskap).
- ▶ Bygd kontra by – blir sett, fanget opp,!!